

פעולות הממשלה לצמצום הנטל הבירוקרטי המוטל על העסקים

תקציר

רקע

הרשויות המינהליות במדינה קובעות, בין השאר, את התנאים (להלן - דרישות מינהליות) לפעולת המגזר העסקי. בתחום רישוי עסקים מטרת הרגולציה היא, בין השאר, הגנה על שלום הציבור ובטיחותו מפני סכנות שונות. הדרישות המינהליות המופנות כלפי הציבור נועדו לשמור על המשאבים הציבוריים ולאפשר בדיקה ובקרה בטרם מוענקת זכות זו או אחרת, אבל בה-בעת הן גורמות טרחה ונטל מינהלי-בירוקרטי (להלן - נטל בירוקרטי או נטל) לזמנים, לבעלי עסקים ולעסקים עצמם, ויש לצמצמן להכרחי בלבד.

נתוני מפתח

59	55,000	58 מיליארד ש"ח
מיקום ישראל מבין 140 מדינות בסקר של הפורום הכלכלי העולמי (WEF) לשנת 2018 בקריטריון "נטל הרגולציה"	עסקים חדשים נפתחים בישראל מדי שנה בשנה. כ-42 אלף עסקים נסגרים בכל שנה. בישראל יש כ-500,000 עסקים פעילים	כ-4.6% מהתמ"ג, התוספת המוערכת החד-פעמית הצפויה לפעילות המשקית אם תבוצע הפחתת הנטל הבירוקרטי ב-30%
200 ימים	11 ימים	35
משך הזמן הממוצע לקבלת היתר בנייה. ישנם כ-20 גופים מאשרים שנדרש אישורם על מנת לקבל היתר. ביניהם מחלקות שונות ברשות המקומית ומשרדי ממשלה שונים	משך הזמן הממוצע להליך רישום עסק בשנת 2019 ברשויות שונות בישראל	המיקום של ישראל בדו"ח עשיית עסקים של הבנק העולמי לשנת 2020. בשנה הקודמת מוקמה ישראל במקום ה-49
	11	24%
	מבין כ-200 עיסוקים, נכתב בעבורם עד מרץ 2019 "מפרט", ובו הדרישות שעל העסק לעמוד בהן	שיעור הבקשות להיתר בנייה שהוגשו לוועדות מקומיות ואושרו רק לאחר יותר משנה

פעולות הביקורת

בחודשים ספטמבר 2018 - ינואר 2019 בדק משרד מבקר המדינה בכמה משרדי ממשלה היבטים הקשורים בהקטנת הנטל הבירוקרטי המוטל על מגזר העסקי בכלל ועל תעשיינים בפרט: במשרד הכלכלה והתעשייה נבדקו צעדים להקטנת הבירוקרטיה לתעשייה ולמלאכה, ברשות המיסים נבדקו תהליך רישום עסק והליכי תשלומי המיסים לרשות. בדיקות השלמה נערכו בין השאר במשרד ראש הממשלה, באגף לרישוי עסקים, במנהל התכנון, ברשות מקרקעי ישראל וברשות הארצית לכבאות והצלה.

תמונת המצב העולה מן הביקורת

הפורום הכלכלי העולמי (WEF) קבע שבירוקרטיה ממשלתית לא יעילה הנה הגורם המקשה ביותר על עסקים בישראל. משרדי הממשלה טרם בחנו או יישמו את השימוש במרכזי שירות משותפים בתחומים רבים. לדוגמה בהקצאת קרקע לתעשייה, בהוצאת היתר בנייה לצורכי תעשייה ומלאכה וברישוי עסקים במשרד הפנים.

משרדי ממשלה רבים טרם סיימו לגבש תוכניות להפחתת הרגולציה כפי שנדרש בתוכנית החומש לשנים 2015-2019. מבין כ-370 תוכניות האמורות להתגבש עד תום מועד תוכנית החומש, גובשו רק כ-160 תוכניות, וכמה מהן מבוצעות רק באופן חלקי.

הוראות המס בישראל מורכבות. ההנחיות מפוזרות בין פקודת מס הכנסה, צווים מכוח הפקודה ותקנות והוראות מינהליות של מנהל רשות המיסים. עסק נדרש לדווח לרשות המיסים כמה דיווחים שונים על פי מבחנים שונים, במועדים שונים ובממשקים שונים. פעמים רבות הוראות המס אינן ברורות לציבור וליזמים, והם נאלצים לפנות למייצגים אפילו רק לשם פעולת הדיווח והתשלום לרשות המיסים או לשם בירור יתרות חוב וזכות על שמו. נישום אינו יכול עדיין לצפות באמצעות האינטרנט ישירות בחשבוננו ברשות המיסים.

לא ניתן להקים תאגיד ברשם התאגידים, מע"ם ורשות המיסים וביטוח לאומי בעת ובעונה אחת באמצעות טופס מקוון משותף.

תהליך הקצאת קרקע לעסק תעשייתי אורך חודשים ארוכים. טרם הסתיים הטיפול בכ-40% מהבקשות להקצאת קרקע שהוגשו למשרד הכלכלה בשנת 2017. מבין הבקשות שאושרו ועברו לרמ"י בשנים 2014 - 2016: בכ-35% אך הטיפול יותר מחצי שנה ובכ-17% מהבקשות יותר משנה.

לפי שיטת המדידה של הבנק העולמי, ישראל מדורגת נמוך במשך הזמן הנדרש לקבלת היתר (מקום 29 מבין 36 מדינות ה-OECD) - כ-200 ימים, ובעלות הכספית של הוצאת האישור (מקום 23 מבין 36 מדינות ה-OECD) כ-1.7% מעלות הבנייה.

בנובמבר 2010 נקבע כי על נותני האישור, מאסדרים והאגף לרישוי עסקים במשרד הפנים לגבש מפרטים אחידים לרישוי עסקים. עד מרץ 2019 פורסמו מפרטים רק עבור 11 עיסוקים מבין כ-200. מספר העסקים בתחומים שפורסמו להם מפרטים הוא כ-20,000 עסקים בלבד מבין כ-150,000 עסקים החייבים ברישיון.

התוכניות להפחתת הנטל הבירוקרטי שפורסמו על ידי אגף ממשל וחברה במשרד ראש הממשלה והכלולות בתוכנית החומש, צפויות להביא עם סיום יישומן להפחתה של 2.67 מיליארד ש"ח בכל שנה בעלויות הישירות ולחיסכון של יותר מ-40 מיליון "ימי המתנה".

הדירוג של ישראל במדד עשיית עסקים של הבנק העולמי לשנת 2020, השתפר בחלק מהסעיפים הנבחנו על ידו.

רשות המיסים מקדמת פיתוח אפשרויות לנישומים לדווח ולתשלום מקוון.

עיקרי המלצות הביקורת

על אגף ממשל וחברה במשרד ראש הממשלה להמשיך לבחון כיצד ביכולתו לסייע להפחית את הנטל הבירוקרטי המוטל על המגזר העסקי בתהליכים חוצי משרדים. על האגף ללוות ולהנחות את ההשלמה של כ-210 תוכניות להפחתת רגולציה שטרם גובשו בתוכנית החומש.

על משרד המשפטים, רשות התאגידים, רשות המיסים והמוסד לביטוח לאומי להשלים ככל הניתן מערכת אחידה של טופס מקוון לרישום מהיר של עסקים, אצל כולם בו-זמנית. בנוסף עליהם לבחון את נחיצות המסמכים המבוקשים בתהליך.

על משרד האוצר ורשות המיסים לבחון במשותף את הסיבות לכך שישראל מדורגת נמוך במדד של הבנק העולמי בנושאי עלות ומשך הזמן הנדרש לגיבוש הדיווח ולביצוע התשלום לרשות המיסים. לפי הבנק העולמי, הפעולה בישראל דורשת העסקת עובד במשך יותר מחודש עבודה. לא חל שיפור במדד זה בשנת 2020. על רשות המיסים לפשט את הדרישות מבעלי העסקים בכל מערך המס, להגמישן ככל הניתן, לרבות במועדי הדיווח שהיא דורשת ולהנגיש ככל הניתן את המידע הקיים במערכת לכלל הנישומים.

על משרד הכלכלה ורמ"י לשלב בין התהליכים להקצאת קרקע לתעשייה, כך ששני הגופים יבצעו בדיקות בה-בעת. כמו כן, עליהם לבחון את הצורך בנקודת שירות אחת להקצאת הקרקע.

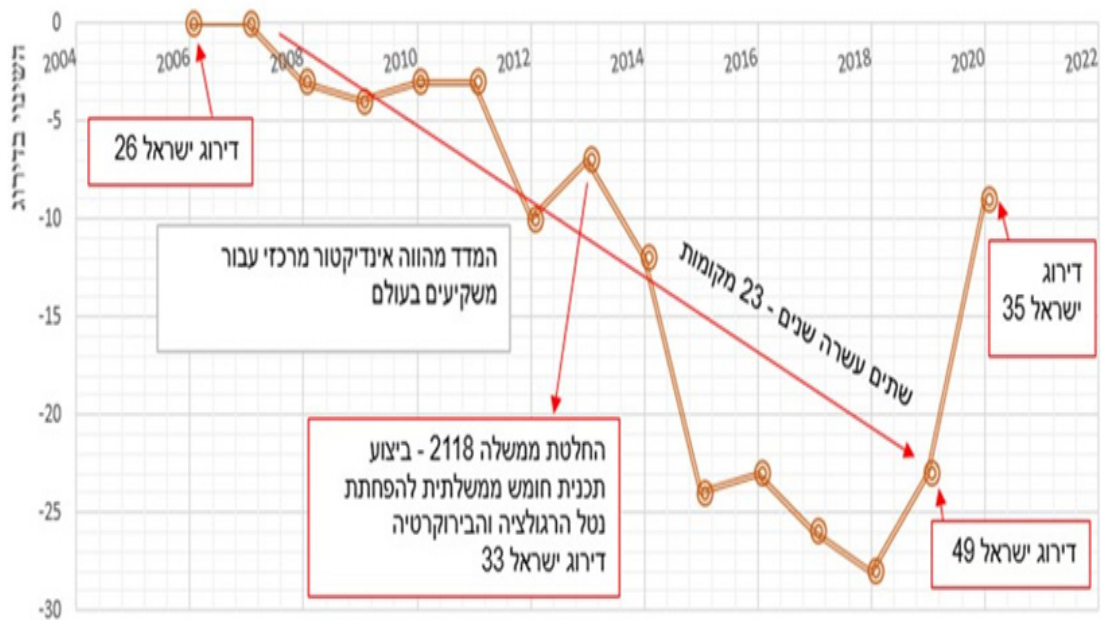
על מינהל התכנון לבחון את הצורך בקבלת אישור של הגורמים המאשרים, כנדרש בחוק, בהתאם למהות היתר הבניה המבוקש.

על נותני האישור לסיים לגבש מפרט לכל אחד מהעיסוקים ועל משרד הפנים לאחדם למפרט אחד אחד ולפרסם את הדרישות (ומועד כניסת כל אחת מהן לתוקף). זאת, כדי לממש את הרפורמה ברישוי עסקים להביא בהירות וודאות לעסקים בנוגע לתנאים שעליהם לעמוד בהם כדי לקבל רישיון עסק.

סיכום

בישראל רובץ על עסקים נטל בירוקרטי גבוה בכמה תחומים. על כל השירות הציבורי, בהובלת משרד ראש הממשלה, להירתם למשימת הקטנת העומס הרגולטורי על עסקים באמצעות שיפורים טכנולוגיים, תיאום בין רגולטורים ופעילות משותפת ביניהם וקביעת יעדים לצמצום דרישות לא נחוצות. לאחרונה פחת העומס הרגולטורי מעסקים, אך לא די בכך, יש להמשיך להסיר חסמים ולאמץ יוזמות מחוץ לארץ.

השינוי בדירוג מדינת ישראל במדד של הבנק העולמי לשנים 2006 עד 2019 (מתוך 190 מדינות)

המקור: World Bank Doing Business report 2020